

ביאור מהרש"א

מסכת פסחים

פרק אלו עוברין

חלק ב'

דף מה: עד דף נ.

י' טבת תשס"ד

© Yechezkel Folger 2004

בע"ה

דף מה:.....	3
תד"ה כופת שאור	3
דף מו.....	6
רש"י ד"ה בפסח דכזית	6
רש"י ד"ה כיצד	8
תד"ה עד שתאפה	10
דף מז:.....	12
תד"ה הואיל אי בעי חלק א' וא"ד ורשב"א פירש	12
תד"ה הואיל אי בעי (הראשון) חלק ב' בא"ד אם כן יפסלו בלינה	15
תד"ה הואיל ואי בעי (השני)	17
דף מז.....	21
תד"ה נאכל לי"א יום	21
תד"ה ומוקדשין	22
דף מז:.....	26
תד"ה כתישה ביו"ט מי שרי	26
תד"ה שה ולא הבכור	30
דף מה.....	32
רש"י ד"ה מלתא דקשיא לן	32

דף מה:

תד"ה כופת שאור

(1) מסכת שבת נב:

(א) תנא קמא

(i) כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבה
(1) כלומר כשחישב עליו שיניחנו כמות שהוא

(2) הוא גמר מלאכתו ומקבל טומאה

(ii) ואין עולין מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה
(1) כלומר

(א) במחשבה גרידא להוסיף תיקון אחר

(ב) לא בטלו מתורת כלי

(2) ועודו מקבל טומאה

(ב) ר' יהודה אומר

(i) אף מעשה לתקן לאו מעשה הוא

(ii) ולא בטלו מתורת כלי

(iii) ואינו עולה מתורת טומאה

(iv) אלא א"כ עשה בו מעשה לקלקלו

(2) גמרא דידן

(א) תנא קמא

(i) כופת שאור שיחדה לשיבה

(1) חייב לבערו

(2) דלא בטלו מתורת חמץ

(ב) ר' שמעון בן אלעזר אומר

(i) כופת שאור שיחדה לשיבה

(1) בטלו מתורת חמץ

(2) ואינו צריך לבערו

(ג) אמר רב נחמן אמר רב

(i) אין הלכה כרשב"א

(1) דס"ל דבמחשבה בטלה מתורת חמץ

(ii) אלא הלכה כת"ק

(1) דלא בטלו מתורת חמץ

(2) אלא א"כ עשה בה מעשה וטח פניו בטיט

(3) תוספות וז"ל

(א) "כמו דפליגי לענין טומאה

(i) אי אמרינן שינוי מעשה לתקן

(ii) הכי נמי פליגי גבי חמץ"

(4) מהרש"ל

(א) כוונתם דמדמי

(i) ביטול מתורת חמץ

(ii) **להעלאת** כלי מתורת טומאה

(ב) וקאמרי

(i) דלתנא קמא

(1) חייב לבער כופת שאור

(א) הגם דעשה בו שינוי מעשה

(ב) וטחו בטיט

(2) מפני דאית לי' כר' יהודה

(א) דלא אמרו שינוי מעשה לתקן

(ב) לגבי העלאה מטומאה

(ii) לרשב"א

(1) אינו צריך לבער כופת שאור

(2) אם טחו בטיט

(3) דאית לי' כתנא קמא דר' יהודה בכלי

(4) דמעשה לתקנו אכן מעלהו מתורת טומאה

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי אמר רב נחמן אמר רב בהדיא

(1) דת"ק דרשב"א ורשב"א

(א) פליגי באי מחשבה גרידא בטלתו

(2) וכ"ע ס"ל דבטחו בטיט בטלו מתורת חמץ

(ב) תירוץ

(i) מוכרח דלא כמהרש"ל

(ii) וכוונתם דפליגי אי לדמות

(1) ביטול מתורת חמץ

(2) **לירידת** כלי לתורת טומאה

(iii) דרשב"א אית לי'

- (1) דכמו דלענין טומאה מהני מחשבה לגמר כלי
- (2) כן לענין חמץ מהני יחדו ליישיבה בלא מעשה
- (א) לבטלו מתורת חמץ
- (iv) ות"ק דרשב"א אית לי'
- (1) דדין חמץ שאני מירידה לטומאה
- (2) ולבטלו צריך מעשה דטיחה בטיט
- (v) ובא ר"י בעל התוספות והוסיף
- (1) לשטת רשב"א
- (א) דמדמה ירידה לטומאה לביטול מתורת חמץ
- (2) דכמו דלהעלות כלי מטומאתו
- (א) פליגי ר' יהודה ורבנן דר' יהודה
- (ב) אי סגי במעשה לתקן לחודי'
- (3) כמו כן להחזיר אותו כופת שאור לתורת חמץ
- (א) פליגי ר' יהודה ורבנן דילי'
- (ב) אי סגי במעשה לתקן לחודי'

דף מו.

רש"י ד"ה בפסח דכזית

(1) משנה

(א) רישא

(i) בצק שבסידקי עריבה

(1) אם יש כזית במקום אחד חייב לבער

(2) ואם לאו בטל במיעוטו

(ב) סיפא

(i) וכן לענין טומאה

(1) אם מקפיד עליו חוצץ

(2) ואם אינו מקפיד עליו הרי הוא כעריבה

(2) גמרא (כמבואר ברש"י)

(א) הקדמה

(i) שאלה

(1) כשנגע שרץ בבצק שבסידקי עריבה

(2) האם חשוב כאלו נגע בעריבה עצמה

(א) בכך שעריבה נטמאת

(ii) תשובה

(1) עריבה אינה טמאה

(2) כשבצק חשוב

(א) או מצד איסור שבו (חשיבת איסור)

(i) בחמץ בפסח בדאיכא כזית

(ב) או מצד (חשיבת הקפדה)

(i) דבעליו מקפיד עליו

(ב) פירושו לרב פפא

(i) רישא

(1) גם רישא דמתניתין דלכאורה בעניני ביעור משתעי

(א) אכן עוסק באם נטמאת העריבה בפסח

(ב) בנגיעת שרץ בבצק

(ג) וקמ"ל דדין טומאה תלוי בדין חיוב ביעור

(2) כלומר

(א) כשאיננו לדין ביעור דיש כזית

(i) אינה נטמאת

(ii) דהרי איתי' לחשיבות איסור

(ב) כשליכא דין ביעור דלית' לכזית

(i) נטמאת דלית חשיבות איסור

(ii) והיינו דוקא

1. דלית' ג"כ לחשיבות הקפדה

2. דאינו מקפיד עליו

(ii) סיפא

(1) משתעי בדיני טומאה בשאר ימות השנה

(2) ואשמעינן דטומאתה תלוי' בחשיבות הקפדה

(3) דהרי חשיבות איסור לית' בשאר ימות השנה

(3) מהרש"א

(א) מצי נמי לאוקי סיפא דמתניתין

(ב) כשליכא חשיבות איסור אף בפסח

(ג) דבפחות מכזית קא מיירי

(ד) דגם בצירור זה תלוי' טומאתה בחשיבת קפידא

רש"י ד"ה כיצד

(1) גמרא (כמבואר ברש"י)

(א) כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט דפסח

(i) לשהותה אסור שלא תחמיץ

(ii) לפאותה אסור דהרי אינה ראוי' לאכילת כהן

(iii) ולשורפה ביו"ט "או להאכילה לכלבים"

(1) (כלומר לכלבו של כהן עיין מהרש"ל)

(2) אי אפשר דאין שורפין קדשים ביו"ט

(2) רע"ב

(א) להאכילה לכלבים אי אפשר שאין מבערין קדשים ביו"ט

(3) ר"ן

(א) לשורפה אי אפשר דאין שורפין קדשים ביו"ט

(ב) ולהאכילה לכלבים אי אפשר

(i) דתרומה שהיא אוכל אדם

(ii) אין מאכילין אותה לבהמה

(iii) כל זמן שהיא ראוי' לאדם

(4) מהרש"ל

(א) לרש"י ולרע"ב פירושו

(i) דאסור ליתנו לכלבים ביו"ט

(ii) דהוי כעין שריפתו וביעורו

(iii) ואסור לשרוף או לבער קדשים ביו"ט

(ב) משא"כ לר"ן

(i) איסור ליתן לכלבים

(ii) איסור בפני עצמו הוא

(iii) מפני דאף בחול

(1) אסור ליתן לבהמתו של כהן

(2) מאי דאסור לאדם

(5) מהרש"א

(א) כוונת ר"ן

(i) דמאחר דראוי למאכל אדם

(ii) נתינתו לכלבים חשובה כשריפה וביעור

(iii) דאסורה ביו"ט

(ב) הרי דר"ן לא פליג ארש"י ורע"ב

תד"ה עד שתאפה

(1) גמרא

(א) כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט דפסח

(i) לפאותה אסור דהרי אינה ראוי' לאכילת כהן וכו'

(2) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) נקטו במשנה

(i) דלאחר שקרא עלה שם חלה

(ii) אסור לאפותה ביו"ט

(iii) דאינה ראוי' לאכילה

(ב) ומשנה מתנייא דוקא בא"י

(i) דטומאה אסורה לכל כהן

(ג) אבל בחוץ לארץ שאני

(i) דתרומה טמאה מותרת לכהן קטן

(ii) דאין תרומת ח"ל דרבנן היא אסורה

(1) אלא למי שטומאה יוצאת עליו מגופו

(א) באיש עד שיראה קרי וכו'

(ב) וכן פסק בה"ג

(3) רב אלפס

(א) בחוץ לארץ אי איכא כהן קטן קורא לה שם

(ב) ואי ליכא כהן קטן

(i) אין לו לקרות עלה שם

(4) ר"ן (כמובא במהרש"א)

(א) יש שהקשו (סמ"ג) על הרי"ף

(i) אפילו ליכא כהן קטן

(ii) מצי למיכל לה לכהן גדול שיטבול לקריו

(ב) תירוצ

(i) השתא מיהא לא חזי לי' דעדיין לא טביל

(ג) קשיא

(i) ונימא הואיל דמצי טביל

(ד) תירוצ

(i) לא אמרינן הואיל במחוסר מעשה

(5) מהרש"ל

(א) קשיא

(i) א"כ אמאי ס"ל לסמ"ג

(ii) דמותר לאפותה על סמך כהן גדול שיטבול לקריו

(ב) תירוץ

(i) כוונתו דמצי לאפותה

(ii) אי מצי למיכל לה לכהן גדול

(iii) שבשעת אפי' כבר טבל לקריו

דף מו:

תד"ה הואיל אי בעי חלק א' וא"ד ורשב"א פירש

(1) גמרא

- (א) כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט דפסח
- (i) דלפאותה אסור דהרי אינה ראוי' לאכילת כהן
- (ii) ולשורפה ביו"ט אסור דאין שורפין קדשים ביו"ט
- (iii) ולשהותה אסור שלא תחמיץ
- (ב) ר' יהודה בן בתירה אומר
- (ג) תטיל בצונן כדי שלא תחמיץ
- (ד) ר' יהושע אומר
- (1) שישהה אותה לערב
- (2) ואף אם תחמיץ לא יעבור עליו בבל יראה
- (3) דלאו ממון דידי' הוא מאחר דקרא עלה שם חלה
- (4) קשיא
- (א) נימא דממון דידי' היא הואיל דאי בעי'
- (ב) איתשיל עלה
- (5) תירוצ'
- (א) לא אמרינן הואיל
- (ה) ר' אליעזר אומר
- (i) אכן ממון דידי' הוא דאמרינן הואיל
- (1) הלכך יאפה אותה
- (2) מקודם שיקרא עלה שם חלה
- (ו) קשיא
- (i) הרי אותו עיסה אינה ראוי' לו
- (1) דחד מהנהו חלות יחויב לתתו לכהן
- (2) ואותו כהן לא יוכל לאכלה דטמאה היא
- (ii) והיאך יאפה אותה ביו"ט
- (ז) תירוצ'
- (i) אליבא דרמי בר חמא
- (1) אכן דלבסוף נותן חלה שלמה לכהן
- (2) אבל מותר לאפותה לכתחלה
- (א) הואיל דמצי לתת פורתא מכל חלה לכהן

(ב) ולאכול מה שנשאר

(ג) הרי כל חלה וחלה ראוי לו

(ii) אליבא דרב פפא

(1) לא צריכנא להואיל

(2) דאכן כל חדא וחדא כשאפאה יכול לאכלה

(א) והלכך בשעת אפי' ראוי' היא לו

(ב) ומותר לאפאה

(3) ולא איכפת לן מאי דבסוף לאחר שאפאן

(א) איתנה לחד חלה שלימה שלא ראוי' לו

(2) רש"י

(א) קשיא

(i) קבענו דלר' אליעזר חייב בבל יראה

(1) על חלת כהן

(2) הואיל דמצי למיתשל עלה

(3) וליעשות ממונו

(ii) א"כ אמאי לא יקרא עלה לה שם

(1) יהא מותר לאפותה הואיל דראוי' לי'

(א) אי מיתשיל עלה

(2) דהרי כשחולין הוא מותר לאפותה

(א) או מצד רמי בר חמא

(ב) או מצד רב פפא

(ג) כדפירשנו

(ב) תירוצ

(i) כיון שיכול לעשותה בלא הואיל

(ii) מוטב לעשות בלא הואיל

(3) תוספות (כמבואר במהרש"ל ומהרש"א)

(א) קשיא

(i) האיך קאמרת דר' אליעזר עדיפא לי' בלא הואיל

(ii) הרי אליבא דרמי בר חמא

(1) קסמיך ר' אליעזר אהואיל

(2) למימר אי בעי לא מפריש אף חדא לחלה וכו'

(iii) ואי לא אמרת הואיל

(1) הי' לנו להעדיף ולומר

(2) דמוטב שתטיל בצונן

(3) כר' יהודה בן בתירא

(ב) תירוץ א'

(i) לעולם אימא לך דסומכין לכתחלה אהואיל

(ii) והא דלא קורא עלי' שם

(iii) היינו משום דהואיל ואי בעי מיתשיל לא שכיח הוא

(iv) והלכך לא סמכינן עלי' להתיר לאפות

(v) וסמכינן עלה אליבא דר' אליעזר רק לחומרא

(1) למיקרי ממוני'

(2) ולחיובי' בבל יראה

(ג) תירוץ ב' לרשב"א (כמבואר במהרש"א)

(i) אי יקרא לה שם צריכין לתרי הואיל

(1) הואיל אי בעי מיתשיל

(א) כדי שתחשב כאלו אופה חולין

(2) והואיל דאי בעי לא מפריש אף חדא לחלה

(א) אליבא דרמי בר חמא כדאמרן

(ii) ותרי הואיל לא אמרינן

תד"ה הואיל אי בעי (הראשון) חלק ב' בא"ד אם כן יפסלו בלינה

(1) תוספות

(א) קבענו בד"ה שלפני זה

(ב) דלא אמרינן הואיל דלא שכיח

(ג) להתיר

(2) והא ראי' מגמרא דלהלן דף מז.

(א) דכשחל יו"ט בערב שבת

(ב) נאפה לחם הפנים בחמישי בשבת

(i) לפי שביו"ט אסור

(1) לאפות דבר לצורך שבת

(ii) והכי לצורך שבת הן

(iii) דהרי סלקי להו ואכלי להו בשבת הבאה

(ג) ואי אמרת דמותר לאפות ביו"ט

(i) מה שעכשיו אינו ראוי' לו ביו"ט

(ii) על סמך דהואיל אי בעי מיתשיל

(ד) הכי נמי נתיר לו לאפותו ללחם הפנים ביו"ט

(i) על סמך דהואיל דראוי לו אי פודה אותם מהקדש

(ה) ומוכרח דלא אמרינן הואיל דלא שכיח

(3) קשיא

(א) האיך יכול לפדותן

(ב) הרי באותו רגע דאפאן מוקדשין קדושת הגוף בתנור

(ג) ואינו יכול לפדותן עוד

(4) תירוץ

(א) לא מוקדשין בתנור

(ב) והא ראי'

(i) דאי מוקדשין בתנור

(ii) אז כשחל יו"ט בערב שבת

(iii) דאופין אותן ביום חמישי

(iv) היו נפסלין בליל אור ליום ו' בלינה

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) בתירוצן הוה להו למימר בפשיטות

- (ii) דאי אמרת דמוקדשין בתנור
- (iii) אז בכל ע"ש חול
- (iv) יאסור לאפותן שהרי יפסלו
- (v) בליל שבת לאחר אפייתן

תד"ה הואיל ואי בעי (השני)

(א) גמרא

- (i) כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט דפסח
- (ii) דלפאותה אסור דהרי אינה ראוי' לאכילת כהן
- (iii) ולשורפה ביו"ט אסור דאין שורפין קדשים ביו"ט
- (iv) ולשהותה אסור שלא תחמיץ

(ב) ר' יהודה בן בתירה אומר

(ג) יטיל בצונן כדי שלא תחמיץ

(ד) ר' יהושע אומר

- (1) שישהה אותה לערב
- (2) ואף אם תחמיץ לא יעבור עליו בבל יראה
- (3) דלאו ממון דידי' הוא מאחר דקרא עלה שם חלה
- (4) קשיא

(א) נימא דממון דידי' היא הואיל דאי בעי'

(ב) איתשיל עלה

(5) תירוץ

(א) לא אמרינן הואיל

(ה) ר' אליעזר אומר

(i) אכן ממון דידי' הוא דאמרינן הואיל

(1) הלכך יאפה אותה

(2) מקודם שיקרא עלה שם חלה

(ו) קשיא

(i) הרי אותו עיסה אינה ראוי' לו

(1) דחד מהנהו חלות יחויב לתתו לכהן

(2) דלא יוכל לאכלה דטמאה היא

(ii) והיאך יאפה אותה ביו"ט

(ז) תירוץ

(i) אליבא דרמי בר חמא

(1) אכן דלבסוף נותן חלה שלמה לכהן

(2) אבל מותר לאפותה לכתחלה

(א) הואיל דמצי לתת פורתא מכל חלה לכהן

(ב) ולאכול מה שנשאר

- (ג) הרי כל חלה וחלה ראוי לו
- (ii) אליבא דרב פפא
- (1) ר' אליעזר לאו בגדר הואיל אמרה
- (2) דאכן כל חדא וחדא כשאפאה יכול לאכלה
- (א) והלכך בשעת אפי' ראוי' היא לו
- (ב) ומותר לאפאה
- (3) ולא איכפת לן מאי דבסוף לאחר שאפאן
- (א) איתנה לחד חלה שלימה שלא ראוי' לו

(2) רש"י

(א) קשיא

- (i) קבענו דלר' אליעזר חייב בבל יראה
- (1) על חלת כהן
- (2) הואיל דמצי למיתשל עלה
- (3) וליעשות ממונו
- (ii) א"כ אמאי לא יקרא עלה לה שם
- (1) יהא מותר לאפותה הואיל דראוי לה
- (א) אי מיתשיל עלה
- (2) דהרי כשחולין הוא מותר לאפותה
- (א) או מצד רמי בר חמא
- (ב) או מצד רב פפא
- (ג) כדפירשנו

(3) תוספות

(א) תירוץ

- (i) לעולם אימא לך דסומכין לכתחלה אהואיל
- (ii) והא דלא קורא עלי' שם
- (iii) היינו משום דהואיל ואי בעי מיתשיל לא שכיח הוא
- (iv) והלכך לא סמכינן עלי' להתיר לאפות
- (v) וסמכינן עלה אליבא דר' אליעזר רק לחומרא
- (1) למיקרי ממוני'
- (2) ולחובי' בבל יראה

(4) גמרא דף ה:

(א) גבי בל יראה ובל ימצא

(ב) שלך אי אתה רואה

- (ג) אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה
 (5) גמרא דף לח.
- (א) לר' מאיר דאית לי' מעשר שני ממון גבוה הוא
 (ב) אין יוצא ידי חובת מצה במצה של מעשר שני
 (ג) דלא חשוב מצתכם
 (6) תוספות דידן
- (א) מאחר דלר' אליעזר חשובה חלה ממון דידי'
 (i) הואיל דאי בעי מיתשיל עלי'
 (ב) קשיא א'
 (i) ליעבר בל יראה על הקדש
 (1) דהרי שלו הוא אי מיתשיל עלי'
 (ג) קשיא ב'
 (i) ליחשב מעשר שני כממון דידי'
 (1) ויצא ידי חובת מצה בו
 (ד) תירוץ
 (i) לא מצי מיתשיל אהקדש לאחר דאתי לידי גזבר
 (ה) קשיא
 (i) ואחר דאתי לידי גזבר לימא דממון דידי' הוא
 (ii) הואיל דאי בעי מצי פריק לי'
 (ו) תירוץ (כמבואר במהרש"א)
 (i) מה שהקשית אמאי אינו עובר בכל יראה לגבי הקדש
 (ii) נימא הואיל דאי מצי פריק דידי' הוא
 (iii) לא קשיא
 (iv) משום כיון שנתחמץ שום אדם לא יפדנו מיד הקדש
 (v) שים לב דתירוץ זו
 (1) אינו עולה לקושייתם לגבי מצת מעשר שני
 (2) דהרי לא עסקינן במצת מעשר שני דנתחמץ
 (7) מהרש"א
- (א) קשיא
 (i) בתוספות דלעיל קבענו
 (1) דהואיל דאי מיתשיל
 (א) הואיל דלא שכיח הוא
 (2) ולא אמרינן הואיל דלא שכיח

(א) להתיר בקום ועשה לאפות

(ii) וא"כ היאך הקשו תוספות כאן

(1) דמטעם הואיל

(2) יצא ידי חובת מצה במצת מעשר שני

(ב) תירוץ

(i) כאן נמי חשוב דיעבד ולא בקום עשה

(ii) כשכבר אכל מצת מעשר שני

(iii) ודנין אי כבר יצא ידי חובתו באכילתו

(ג) קשיא

(i) אמאי קא מקשי נימא הואיל דאי מצי פריק

(ii) הרי לגבי מצת מעשר שני בירושלים עסקינן

(iii) ולמ"ד קליטת מחיצות דאורייתא

(1) אסור לפדותן

(ד) תירוץ

(i) אותו קושיא דמצי לפדותן

(ii) לא נחית אלא לגבי קושייתם

(iii) דאמאי אינו עובר בבל יראה לחמץ של הקדש

דף מז.

תד"ה נאכל לי"א יום

- 1) תוספות (כמבואר במהרש"א)
 - א) אם חוששין שיבאו עדים לר"ה ביום ה'
 - ב) אופין לחם הפנים ביום ד'
 - i) דלמא יאחרו ויבאו לאחר המנחה ביום ה'
 - ii) וינהגו יום ה' וע"ש שניהם קדש
 - ג) ואם אכן באו עדים קודם המנחה
 - i) למחר ביום ו' חול הוא
 - ii) ומסתברא דאופין לחם הפנים בו מחדש
 - iii) כבכל ערב שבת
- ד) ויוכרחו לפדות אותן לחם הפנים דכבר אפאו ביום ד'

תד"ה ומוקדשין

(1) גמרא

- (א) יש חורש תלם אחד וחייבין עלי' משום שמונה לאוין
- (ב) החורש בשור וחמור והן מוקדשין ביום טוב ונזיר וכו'

(2) רש"י בגמרא דידן

- (א) עובר על השור שהוא קדשי מזבח
 - (i) משום לא תעבוד בבכור שורך וכו'
 - (ii) וכל הקדשים כבכור
- (ב) ועל החמור שהוא קדשי בדק הבית
 - (i) משום לאו דהזיד במעילה

(3) גמרא במכות דף כב.

(א) קשיא

(i) בהדי דהני ח' לאוי דעובר עליהן בחורש בתלם אחד

(1) ליחשב נמי שבועה שלא אחרוש ביו"ט

(2) דעובר בכל יחל דברו כשחורש

(ב) תירוץ

(i) מידי דאיתא בשאלה לא קתני לה

(ג) קשיא

(i) והרי הקדש איתי' בשאלה וקתני

(ד) תירוץ

(i) בבכור דליתי' בשאלה

(ה) קשיא

(i) והרי נזיר דאיתי' בשאלה וקא חשיב לי' במנינא

(4) תוספות

(א) קושית ר"י לרש"י מגמרא דמכות

(i) חלק א'

(1) לרש"י

(א) ד"מוקדשין" קאי נמי אחמור

(ב) ומעילה דחמור חד מהני ח' לאוין דעובר בהן

(2) קשה

(א) דהרי איתי' בשאלה

(ב) וקבענו בגמרא דמכות דמילתא דאיתי' בשאלה לא קחשיב

- (ג) ודאיירי בבכור שור דלית' בשאלה
- (ב) "ובחנם דחק דבשור גופי' מחייב משום מעילה
 (i) אם הוא עולה וכו'"
- (5) למהרש"ל ומהרש"א ישנם ב' דרכים שונים
 (א) בלשון תוספות שהודגשנו
 (6) דרך מהרש"ל
- (א) "ובחנם דחק דבשור גופי' מחייב משום מעילה
 (i) אם הוא עולה וכו'"
 (ב) כלומר
 (i) דמאחר דרש"י מאיזה טעם שיהי'
 (1) לא איכפת לי' קושית ר"י שהבאנו
 (א) דמילתא דאית' בשאלה לא קחשיב
 (2) ומוקי לי' למעילה לחד מהני ח' לאוי
 (3) בחנם מוקי לה בשור שהוא בכור
 (4) דהרי גם אם עולה או חטאת הוא
 (5) חייב עלי' משום מעילה
 (ג) קושית מהרש"א על מהרש"ל
 (i) אמאי אמרת דרש"י אוקמי' לשור בבכור
 (ii) הרי בהדיא כתב רש"י
 (iii) דאותו איסור דלא תעבוד
 (iv) בכל קדשים כבכור
 (7) דרך מהרש"א
 (א) "ובחנם דחק דבשור גופי' מחייב משום מעילה
 (i) אם הוא עולה וכו'"
 (ב) כלומר
 (i) דלא הו"ל לרש"י למימר
 (1) דחמור מוקדש הוא
 (2) כדי ליחייב עליו משום מעילה
 (ii) הרי בשור עצמו מיחייב עליו תרתי
 (1) משום לא תעבוד
 (2) ומשום הזיד במעילה
 (iii) והלכך מצית לאוקמי' בחמור חולין
 (8) ניהדר לקושית ר"י שהבאנו לעיל

(א) קשיא

- (i) לרש"י ד"מוקדשין" קאי נמי אחמור
- (ii) ומעילה דחמור חד מהני ח' לאוין דעובר בהן
- (iii) הרי איתל' בשאלה
- (iv) וקבענו בגמרא דמכות דמילתא דאיתל' בשאלה לא קחשיב
- (v) ודאיירי בבכור שור דליתל' בשאלה

(ב) תירוצ

- (i) אכן לא חשיב לאו דמעילה
- (ii) דלא חשיב אלא הנך לאוי
- (1) דלקי עלייהו אחרישה כל דהו וכו'

(9) מהרש"ל ומהרש"א

(א) קשיא

- (i) אמאי לא אמר בפשיטות
- (ii) דלא חשיב לאו דמעילה
- (1) משום דאיתל' בשאלה
- (iii) דהרי כל קושייתו
- (1) לרש"י דחשיב למעילה לחד מהנך לאוי
- (iv) מבוסס היתה על הא דמעילה איתא בשאלה

(ב) תירוצ מהרש"ל

- (i) בשלמא אי אמרת דלא חשיב מעילה
- (1) מטעם דלא חשיב אלא הנך לאוי
- (א) דלקי עלייהו אחרישה כל דהו וכו'
- (ii) ניחא הא

- (1) דבמכות מקשה וליחשב נמי שבועה
- (2) ולא מקשה וליחשב נמי מעילה
- (א) אף בשלב שקלא וטריא
- (ב) בעוד לא אסיק אדעתין
- (ג) דמילתא דאיתל' בשאלה לא קחשיב
- (iii) אלא אי אמרת דלבסוף לא קא חשיב מעילה
- (1) משום דאיתא בשאלה
- (iv) א"כ בעוד שלא השיבו דלא קחשיב שבועה
- (1) אמאי לא השיגו
- (2) "וליחשב נמי מעילה"

- (ג) קושיית מהרש"א על מהרש"א א
- (i) "מהרש"ל כתב בזה דרך רחוק"
- (ד) תירוץ מהרש"א
- (i) בסוף סוגיין במכות אקשינן מנזיר
- (ii) דאיתי' בשאלה וקתני לה
- (iii) והלכך בפשיטות צריכי להו
- (1) לטעמא אחריני אמאי לא קא חשיב מעילה
- (iv) קשיא
- (1) א"כ אמאי הקשו תוספות לרש"י
- (2) על הא דקא חשיב מעילה
- (v) תירוץ
- (1) לא קשיא להו לרש"י אלא
- (2) בהא
- (א) דבגמרא הוכיחו מנזיר
- (i) דקתני מילתא דאיתי' בשאלה
- (ב) ולא הוכיחו ממעילה
- (i) דקתני מילתא דאיתי' בשאלה

דף מז:

תד"ה כתישה ביו"ט מי שרי

(1) גמרא

(א) יש חורש תלם אחד וחייבין עלי' משום שמונה לאוין

(ב) החורש בשור וחמור והן מוקדשין ביום טוב וכו'

(ג) קשיא

(i) ואי אמרינן הואיל

(ii) אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכיסוי הדם

(ד) תירוצ

(i) באבנים דלא חזי לכיסוי

(ה) קשיא

(i) הרי ראויות לכותשן

(ו) תירוצ

(i) כתישה ביו"ט מי שרי

(ii) ומכיון דבאבנים עסקינן ואסור לכותשם

(iii) ניחא הא דחייב אחרישה

(iv) דלא חזי לכיסוי

(ז) קשיא

(i) הא ראויות לכותשן כלאחר יד

(ii) והלכך יהא מותר לחרוש אף באבנים

(2) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) דוק ותמצא

(i) בקושייתו "וכתישה ביו"ט מי שרי"

(ii) הגם דנאמרה בלשון בתמי'

(iii) תירוצא היא

(1) דמתרץ

(א) הא דחייב אחרישה

(ב) ולא אמרינן דחזי לכיסוי

(ב) קשיא

(i) לעיל שהקשית

(1) אי אמרינן הואיל

(2) לא ליחייב אחרישה הואיל וחזי לכיסוי הדם

- (ii) מסתברא דאותו הואיל מועיל ככה
- (1) דמאחר דאית לן למימר דצריך לעפר
- (א) לכיסוי הדם
- (2) האי צריכותא לכיסוי הדם דוחה לאו דאיסור יו"ט
- (3) מטעם עשה דוחה לא תעשה
- (iii) ועל זה יש לי ב' קושיות
- (1) קשיא א'
- (א) אמאי לא נתיר גם לכתוש אבנים מהאי טעמא
- (2) קשיא ב'
- (א) הרי יו"ט לא תעשה ועשה הוא
- (ב) ולא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה
- (ג) וקשה נמי מאי דהקשו מעיקרא
- (i) דלישרי חרישה
- (ii) דגם חרישה לכסוי הדם אינו דוחה לא תעשה ועשה
- (ג) תירוץ רשב"ם
- (i) היתירא דהואיל בסוגיא דידן לאו משום דחי' אתיא
- (ii) אלא משום מלאכה שאינה צריכה לגופה
- (1) דכשחורש בעפר
- (א) מטעם הואיל אמרינן
- (i) דצריך לעפרה
- (ב) והוי כחופר גומא
- (i) ואינו צריך לחפירה
1. דהיא גופה דמלאכה
- (ii) אלא דצריך לעפרה
- (ג) דפטור הוא
- (iii) משא"כ בכותש אבנים
- (1) דגופה דמלאכה
- (א) היא לעשותן עפר ואסור
- (ד) קשיא לר"י
- (i) כשמשיב שדהו בחרישתו
- (ii) אי אמרת הואיל
- (1) אין להתירו מצד שאינו צריך לגופה
- (2) דא"כ ביטלת כל מלאכת שבת

- (א) דבכל ענין ייפטר מצד
- (ב) דצריך לעפר לכסוי
- (ג) דלאו גופו דמלאכה הוא
- (iii) ומוכרח דהיתירא דאין צריך לגופה
- (1) גבי חופר גומא לא אמרינן
- (2) אלא היכי דמקלקל בחפירתו
- (3) או כשחריש בארעא דלאו דילי'
- (iv) קשיא (כמבואר במהרש"א)
- (1) בארעא דידי' ליפטר מטעם דאין מתכוין
- (v) תירוץ
- (1) פסיק רישי' הוא דיעשה גומא
- (ה) תירוץ רבינו תם
- (i) אכן הואיל מטעם דחול' היא
- (ii) וכשמקשי בתחלה דאי אמרינן הואיל אחרישה לא ליחייב
- (iii) לא הקשו אלא בגדר
- (1) "לו יצויר"
- (א) דלא הי' יו"ט
- (ב) והלאו היחיד הי' כלאים
- (ג) דנדחה אי אמרת הואיל דחזי לכיסוי דם ציפור
- (iv) ולבסוף כשהקשו כתישה ביו"ט מי שרי
- (א) אזלי לפי האמת דביו"ט קא מיירי
- (ב) ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה דיו"ט
- (ג) והלכך איסור דכלאים נמי לא הודחה
- (v) שים לב
- (1) דאפילו הי' לו דם צפור ממש
- (2) ולא הוצרך לסמוך על הואיל
- (3) אפ"ה אסור לו לחרוש ולכתוש
- (vi) קשיא
- (1) ואמאי לכתחלה קא שקלי וטרי
- (א) ב"לו יצויר" דלא הי' יו"ט
- (2) והלכך הקשו
- (א) דאי אמרינן הואיל
- (ב) אחרישה לא ליחייב

(i) כלומר אלאו דכלאים

(3) הוי להו למימר דביו"ט עסקינן

(4) וחרישה אכן אסורה אף מצד כלאים

(vii) תירוץ

(1) להגדיל תורה ולהאדירה

(3) מהרש"א חלק א' (לגבי קושיות ר"י)

א) קשיא

(i) מהיכי תיתי לר"י דבשדה חבירו עסקינן

(ii) אשר מפני כן

(1) מקשה אגמרא דידן

(2) דאין להתירו מצד הואיל ואין צריכה לגופו

ב) תירוץ

(i) דקשיא לי' לר"י

(ii) דהוי לי' לאוקמי' בארעא דחברי'

(iii) כדי לאטפוויי לאוי

(4) מהרש"א חלק ב' (לגבי תירוץ ר"ת)

א) קשיא

(i) לאחר שהשיבו בגמרא

(ii) דמשום דלצד יו"ט

(1) אין עשה דוחה לא תעשה ועשה

(2) בין לענין חרישה בין לענין כתישה

(iii) אמאי הקשו שוב

(1) דלא ליחייב אכתישה

(א) כשכותש כלאחר יד

(ב) והלכך כתישה שרי

(ג) והלכך יהא מותר לחרוש בכלאים

(i) אף באבנים

(ד) מצד הואיל

(iv) הרי אפ"ה יחויב לחרישתו הראשון

(1) שלא הי' כלאחר יד

תד"ה שה ולא הבכור

(1) גמרא

(א) כתיב ביחזקאל מה' "שה אחת"

(ב) וילפינן

(i) שה ולא את הבכור

(ii) אחת ולא את המעשר

(2) רש"י

(א) יחזקאל בקרבן תמיד משתעי

(ב) ויליף דבכור ומעשר פסולין לתמיד

(3) תוספות

(א) ר"י פליג ארש"י

(ב) וס"ל דהאי קרא לענין שה דפסח קא משתעי

(ג) ומפקינן מיני' דבכור ומעשר פסולין לקרבן פסח

(ד) וזה לשון ר"י

(i) "האי קרא מישתעי בפסח דכתיב בי' שה תמים"

(4) בכוונת מלות המודגשות פליגי מהרש"ל ומהרש"א

(5) מהרש"ל

(א) ר"י מנמק

(i) מנא לן מ"שה אחת" דיחזקאל

(ii) למעוטי דפסח אינו בא מבכור

(ב) ומפרש

(i) דמשה אחת ממעט בכור

(ii) משום ד"אחת" לשון נקיבה היא

(iii) והגם דקרבן פסח אינו בא אלא זכר

(iv) משמענו אותה לשון נקיבה

(1) דאין להביא פסח אלא מן החולין

(א) כמו נקיבה דבכל ענין חולין היא עד שמקדישה

(ב) משא"כ זכר יכול להיות בכור וקדש מתחלתו

(6) מהרש"א

(א) ב' קושיות על מהרש"ל

(i) קשיא א'

(1) הרי בגמרא איתא בהדיא

- (א) דמשה ממעט בכור
- (ב) ומאחת ממעט מעשר
- (ii) קשיא ב'
- (1) ר"י
- (א) לא מזכיר מלת "אחת"
- (ב) ולשטת מהרש"ל עיקר לימודו
- (i) חסר מדברי התוספות
- (ב) הלכך ס"ל למהרש"א
- (i) דר"י לא בא אלא להביא
- (1) ראי' אחת דיחזקאל בפסח קא מיירי
- (2) ולנמק היאך גמיר דבכור פסול לפסח
- (ii) ראי' דבפסח משתעי
- (1) כאן ובפסח כתיב שה
- (א) ובתמיד לא כתיב אלא כבש
- (iii) ראי' דבכור פסול לפסח
- (1) ביחזקאל ובפסח לא כתיב אלא שה
- (א) ובבכור כתיב
- (i) כשב שור ועז ולא כתיב שה

דף מח.

רש"י ד"ה מלתא דקשיא לן

(1) גמרא מדף מו. והלאה

(א) קשיא

(i) כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט דפסח

(ii) דלפאותה אסור דהרי אינה ראוי' לאכילת כהן

(iii) ולשורפה ביו"ט אסור דאין שורפין קדשים ביו"ט

(iv) ולשהותה אסור שלא תחמיץ

(ב) ר' יהודה בן בתירה אומר

(i) תטיל בצונן כדי שלא תחמיץ

(ג) ר' יהושע אומר

(1) שישהה אותה לערב

(2) ואף אם תחמיץ לא יעבור עליו בבל יראה

(3) דלאו ממון דידי' הוא מאחר דקרא עלה שם חלה

(4) קשיא

(א) נימא דממון דידי' היא הואיל דאי בעי'

(ב) איתשיל עלה

(5) תירוצ

(א) לא אמרינן הואיל

(ד) ר' אליעזר אומר

(i) אכן ממון דידי' הוא אי קרא עלה שם חלה

(1) הלכך יאפה אותה

(2) מקודם שיקרא עלה שם חלה

(ה) קשיא

(i) הרי אותו עיסה אינה ראוי' לו

(1) דחד מהנהו חלות יחויב לתתה לכהן

(2) דלא יוכל לאכלה דטמאה היא

(ii) והיאך יאפה אותה ביו"ט

(ו) תירוצ

(i) אליבא דרמי בר חמא

(1) אכן דלבסוף נתן חלה שלמה לכהן

(2) אבל מותר לאפותה לכתחלה

(א) הואיל דמצי לתת פורתא מכל חלה לכהן

(ב) ולאכול מה שנשאר

(ג) הרי כל חלה וחלה ראוי לו

(2) גמרא דידן בדף מח.

(א) ר' זירא

(i) שים לב

(1) דר' אליעזר ור' יהושע פליגי

(א) באם עובר בבל יראה ובל ימצא

(i) בחלה שהפרישה לכהן

(ii) שאלה

(1) הרי איתנהו לישראל טובת הנאה בחלת כהן

(א) דמצי לתתה לאותו כהן שרוצה

(2) שמא נאמר

(א) דבין ר' אליעזר ובין ר' יהושע

(i) ס"ל דאותו טובת הנאה אינו ממון

(ב) ופליגי בהא

(i) דר' אליעזר אית לי דאמרינן הואיל

1. וחשוב כממון דידי דהרי מצי למיתשיל עלה

(ii) ור' יהושע ס"ל דלא אמרינן הואיל

(iii) תשובה

(1) לא

(2) אף ר' אליעזר לית לי הואיל

(3) ור' אליעזר ור' יהושע פליגי בהא

(א) דר' יהושע ס"ל טובת הנאה אינו ממון

(i) והלכך אינו עובר בבל יראה אם קרא עלה שם חלה

(ii) והלכך מוטב שיקרא עלה שם חלה

(iii) ויניחנה עד הערב ואם החמיצה החמיצה

(4) ור' אליעזר ס"ל דטובת הנאה ממון

(א) והלכך אי אפשר לנוח אותה להחמיץ

(ב) דיעבור עלה בבל יראה

(ב) מקשה לי ר' ירמיהו לר' זירא (כמבואר ברש"י)

(i) אמרת

(1) דלר' אליעזר לית לי הואיל

(2) והלכך צריך שלא יחמיצנה

(3) והלכך מוכרח לאפותה

(ii) אבל

(1) מאחר דלא אמרת הואיל

(א) לא מצית אמרת כדרמי בר חמא

(ב) וא"כ יעבור בזאת האפי' באיסור מלאכה ביו"ט

(ג) דהרי לא חזי לי'

(iii) וא"כ מוטב לי'

(1) שיעבור בכל יראה בשב ואל תעשה

(2) מלעשות מעשה אפי' בידים

(א) ולעבור על איסור עשיית מלאכה ביו"ט

(ג) השיב לי' ר' זירא

(i) הרי איתא בברייתא

(ii) דר' יהושע הקשה לר' אליעזר

(1) "לדבריהן הרי הוא עובר משום לא תעשה כל מלאכה"

(iii) ושתיק ר' אליעזר

(iv) הרי דאכנ לית לי' הואיל

(ד) מקשה לי' ר' ירמיהו לר' זירא

(i) ולטעמיך

(ii) הרי איתא בברייתא

(1) דר' אליעזר הקשה לר' יהושע

(א) "לדבריהן הרי הוא עובר משום בל יראה ובל ימצא"

(iii) ושתיק ר' יהושע

(iv) הרי דר' יהושע נמי אית לי' דטובת הנאה ממון

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) לפירוש רש"י לעיל על קושייתו דר' ירמי' לר' זירא

(1) דאי לית לי' לר' אליעזר הואיל

(א) הו"ל לר' אליעזר למימר

(i) דמוטב לי'

(ii) שיעבור בכל יראה בשב ואל תעשה

(iii) מלעשות מעשה אפי' בידים

1. ולעבור על איסור עשיית מלאכה ביו"ט

- (2) אמאי הקשה ר' אליעזר לר' יהושע
(א) "לדבריהן הרי הוא עובר משום בל יראה ובל ימצא"
(3) הלא אף אי טובת הנאה ממון
(4) בניקל יתרוץ ר' יהושע
(א) מוטב לי'
(i) שיעבור בבל יראה בשב ואל תעשה
(ii) מלעשות מעשה אפי' בידים
1. ולעבור על איסור עשיית מלאכה ביו"ט

(ב) תירוץ

- (i) הי לך שטה חדשה דלא כשטת רש"י
(ii) לעולם אימא לך דלא אמרינן
(1) דמוטב לי' שיעבור עליו בבל יראה מאליו
(2) מלעשות מעשה אפי' בידים
(iii) והלכך אי ס"ל לר' יהושע דטובת הנאה ממון
(1) אכן תקשי לי' אמאי יניחנה להחמיץ
(iv) והא דתקשי לי' לר' אליעזר אליבא דר' ירמי' אי לית לי' הואיל
(1) לאו דהי' לו להניחנה להחמיץ
(2) אלא דהי' לו להטילה בצונן כר' יהודה בן בתירה
הדרן עלך אלו עוברין
כג' טבת תשס"ד